

Sociální zabezpečení

10. Sociální pomoc – charakteristika systému; Sociální služby I. Subsystém sociální pomoci

FSS MU – Katedra sociální politiky a sociální práce

Cíle sociální pomoci

❖ **pomoc osobám, které se ocitli v sociálně neuspokojivé situaci, zabránit propadu občana do sociální propasti, ochrana před sociálním vyloučením**

❖ **sociální vyloučení**

□ vyčlenění osoby či skupiny mimo běžný život většinové společnosti ► omezené možnosti zapojit se do sociálních, ekonomických, kulturních i politických aktivit společnosti (vyloučení z trhu práce, nemožnost naplňovat občanská práva, omezený přístup k tržním i veřejným statkům)

□ složitý multidimenzionální mechanismus, jenž současně zahrnuje celou řadu oblastí života a jehož důsledky jednoznačně přesahují individuální rovinu; problémy spojené se sociálním vyloučením se netýkají pouze sociálně vyloučených ► zřejmé jsou negativní dopady na kvalitu života v celých lokalitách a zprostředkovaně se projevují také na celospolečenské úrovni, a to v oblasti sociální i ekonomické

□ obecně lze sociální vyloučení chápat jako mechanismus, který znesnadňuje určitým skupinám populace přístup k odpovídajícím materiálním i duchovním zdrojům a vytlačuje je tak na okraj dané společnosti ► jedná se o přístup k systémům (1) produkce, pracovního trhu a redistribuce statků a služeb – včetně služeb veřejných, jako jsou vzdělávání, či zdravotní péče; (2) rodinného života; (3) politického života; (4) komunitního života; (5) kultury (Mareš, Horáková, Rákoczyová, 2008).

□ vyčlenění osoby mimo běžný život společnosti a nemožnost se do něj zapojit v důsledku nepříznivé sociální situace ► sociálně vyloučeným je znemožněn, či ztížen přístup ke zdrojům, statkům a příležitostem různého charakteru, kterými běžně disponuje většinová společnost ► nepříznivá situace je charakteristická oslabením nebo ztrátou schopnosti z důvodu věku, nepříznivého zdravotního stavu, pro krizovou sociální situaci, životní návyky a způsob života vedoucí ke konfliktu se společností, sociálně znevýhodňující prostředí, ohrožení práv a zájmů trestnou činností jiné fyzické osoby nebo z jiných závažných důvodů (zákon č. 108/2006)

□nerovný přístup k pěti základním zdrojům společnosti ► zaměstnání, zdravotní péče, vzdělání, bydlení a sociální ochrana ► sociálně vyloučení jsou odříznuti od institucí a služeb, sociálních sítí a vzdělávacích příležitostí

□projevem sociálního vyloučení je tedy dlouhodobá nezaměstnanost, závislost na sociálních dávkách, život v prostorově vyloučených lokalitách, nízká kvalifikace, špatný zdravotní stav, rozpad rodin či ztráta sebeúcty

□jako adaptace na podmínky sociálního vyloučení se často vytváří specifické hodnoty a normy, mezi něž patří například důraz na přítomnost, neschopnost plánovat do budoucna, pocity beznaděje a bezmocnosti či přesvědčení, že člověk nemůže ovlivnit vlastní sociální situaci

□proces sociálního vyloučení je primárně důsledkem chudoby a nízkých příjmů, přispívají k němu však také další faktory, jako je diskriminace, nízké vzdělání či špatné životní podmínky

□**tři možné pohledy na sociální vyloučení**

▪redistribuční ► zdůrazňuje sociální vlivy, které tuto situaci způsobují (mezi ně řadí například existující nerovnost ve společnosti) a zaměřuje se na osoby žijící v chudobě

▪etický ► zdůrazňuje kriminální chování a morální úpadek celých sociálních skupin či obyvatel městských čtvrtí, které se ocitly v sociálním vyloučení.

▪integrační ► sociální vyloučení je zde chápáno jako totožné s vyloučením z trhu práce

□**sociální vyloučení a etnicita**

▪specifickou roli v sociálním vyloučení hraje etnicita, zejména etnicita přisouzená

▪podstatná část obyvatel Česka se nesprávně domnívá, že v případě sociálního vyloučení se jedná primárně o problém etnický, nikoliv sociální ► zjednodušeně řečeno, že důvodem chudoby a sociálního vyloučení části romské populace není její sociální situace, ale etnický původ ► v současné době je ale zřejmé, že ne všichni Romové v České republice žijí v prostředí sociálního vyloučení a ne každý, kdo se v podmínkách sociálního vyloučení nalézá, je Rom

dimenze sociálního vyloučení

☐ ekonomická dimenze

- postavení na trhu práce má vliv nejen na finanční příjem, ale také podmiňuje možnost participace na dalších společenských aktivitách
- vyloučení z pracovního trhu a marginalizace znevýhodněných jedinců či skupin na tomto trhu ► nezaměstnanost a odsouvání do podhodnocených či nestabilních pracovních pozic ► dlouhodobá nezaměstnanost vyvolána např. nedostatkem pracovních příležitostí, nedostatečným vzděláním či praxí, nízkou motivací nebo diskriminací, ať už na základě pohlaví, věku, zdravotního stavu, nebo etnicity
- zdrojem vyloučení může být i neadekvátní pracovní příjem

☐ kulturní a sociální dimenze

- nesdílení kulturního a sociálního kapitálu majoritní společnosti, vyloučení ze sociálních sítí, které umožňují jedinci zlepšovat jeho sociální status
- kulturní kapitál definujeme jako soubor získaných předpokladů jedince nebo skupiny k dosažení určitého statusu; jeho hlavním indikátorem je úroveň dosaženého vzdělání
- míra vzdělání přitom zásadně ovlivňuje výši příležitostí k získání zaměstnání či schopnost jedince orientovat se ve společnosti a jejím právním systému
- sociálním kapitálem rozumíme souhrn aktuálních i potenciálních zdrojů, jež může jednotlivec využívat díky svým známostem s ostatními lidmi
- odkazuje k bohatství styků a známostí (silné vazby=rodina, přátelé x slabé vazby=okolí)

□ **politická dimenze**

- upření občanských, politických, ale v extrémním případě i základních lidských práv určitým jedincům či skupinám.
- nerealizováním práv vyloučenými osobami vinou jejich nevědomosti, apatie nebo přání vyhnout se jakémukoli styku s představiteli státního aparátu
- neúčast ve volbách a na politických aktivitách v organizacích, odborech, hnutích, školních či městských radách a jiných orgánech s rozhodovací pravomocí omezuje možnosti podílet se na rozhodování o věcech veřejných i soukromých ► volení zástupci mohou jejich potíže ignorovat, potažmo jejich situaci zhoršovat

□ **symbolická dimenze**

- tzv. exkluze subjektivní ► spočívá ve stigmatizaci a marginalizaci některých sociálních skupin většinovou společností, avšak nikoli v rovině skutečného a aktivního vylučování, nýbrž vylučování verbálního, tj. skrze manifestaci odmítání a odporu
- k vyloučení v jeho symbolické rovině může docházet u těch skupin, jejichž jinakost je spatřována majoritou jako „nenormální“, deviantní, což často vede k vyloučení jejich členů na základě negativních stereotypů a předsudků
- mezi těmito skupinami a majoritní společností vzniká napětí a vytyčuje se symbolická hranice ► např. pro jejich etnicitu, národnost, sociální status apod.

□ **prostorová dimenze**

- geograficky vymežitelná oblast, kde dochází ke koncentraci osob ohrožených sociálním vyloučením ► prostorové vyloučení znamená pro jedince bariéru rozvoje životních šancí – sociálně vyloučená lokalita (SVL)

- nedobrovolně segregované skupiny zpravidla žijí v nejhorších, stigmatizovaných částech města, v nevyhovujících, nuzných obydlích s nedostatečnou úrovní sanitárního vybavení a přístupem k běžným službám
- sociálně vyloučené lokality se liší zejména velikostí a poměrem velikosti vůči obci či městu, ve které se nacházejí, mírou prostorového vyloučení, stavem domů a bytů, formou jejich vlastnictví atd.
- sociální vyloučení se promítá do městského (obecního prostoru) ► koncentrace sociálně vyloučených domácností na jednom místě v levnějším, s nižším standardem, neatraktivním bydlení ► sociálně vyloučená lokalita (SVL), ghetto ► prostorová segregace

v širším pojetí jde v systému sociální pomoci o eliminaci chudoby a všech atributů sociálního vyloučení, tedy:

- navrátit sociální suverenitu – problémy mají přechodný charakter a je nutno je vyřešit a vrátit jedince do normálu
- překonat přechodné stádium sociálních a ekonomických obtíží – dlouhodobější řešení sociálně-ekonomicky nepříznivých podmínek s cílem zabránit propadu do sociální závislosti
- řešit trvalé svízelné postavení – pomoc občanům, kteří jsou trvale odkázáni na lidskou solidaritu a dobročinnost

sociální pomoc je třetím pilířem sociálního zabezpečení

- z hlediska sociální politiky ji lze chápat jako poslední z opatření sociální ochrany, kterými Česká republika bojuje proti sociálnímu vyloučení
- její aktivity nastupují až v případě selhání zabezpečení ze sociálního pojištění a státní sociální podpory; liší se od nich:
 - ❖ a) způsobem řešení sociálních událostí – sociální události jsou často řešeny formou sociálních služeb; dávky jsou zde poskytovány za účelem řešení hmotné či sociální nouze (např. příspěvek na živobytí) nebo účelově (např. příspěvek na zvláštní pomůcky)
 - ❖ b) charakterem subjektů poskytujících sociální pomoc – služby zajišťují většinou nestátní organizace ve spolupráci s obcemi, které jejich činnost koordinují
 - ❖ c) způsobem financování – zdroje financování bývají nejčastěji čerpány formou transferu ze státních rozpočtů

řešené situace:

- jsou ohrožena práva občana
- se občan nachází v hmotné nouzi, případně na hranici, či pod hranicí chudoby
- se občan nachází v sociální nouzi a není schopen zabezpečit své potřeby vlastními silami

4 subsystemy systému SP:

- sociální služby včetně příspěvku na péči
- pomoc v hmotné nouzi
- dávky pro osoby se zdravotním postižením
- sociálně – právní ochrana dětí

právní úprava:

mezinárodní právní prameny:

- Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech, který přijalo Valné shromáždění OSN v roce 1966
- Evropská sociální charta 14/2000.

vnitrostátní prameny:

- Listina základních práv a svobod
- zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů a další právní předpisy,
- zákon č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách
- zákon č. 329/2011 Sb., o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením a o změně souvisejících zákonů
- zákon č. 359/1999, o sociálně-právní ochraně dětí
- zákon č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení

Objekty sociální pomoci

□ bezdomovci a osoby žijící v nevyhovujícím nebo nejistém ubytování ► osoby přežívající venku, osoby v noclehárně, osoby v ubytovnách pro bezdomovce, osoby v pobytových zařízeních pro ženy, osoby v ubytovnách pro imigranty, osoby před opuštěním instituce, uživatelé dlouhodobější podpory, osoby žijící v nejistém bydlení, osoby ohrožené vystěhováním, osoby ohrožené domácím násilím, osoby žijící v provizorních a neobvyklých stavbách, osoby žijící v nevhodném bydlení, osoby žijící v přelidněném bytě

□ imigranti a azylanti ► skupina přistěhovalců v ČR, která zahrnuje nelegální imigranty, žadatele o azyl, uznané azylanty, cizince s uděleným vízem k pobytu nad 90 dnů, dlouhodobým nebo trvalým pobytem v ČR

□ národnostní menšiny ► společenství občanů ČR žijících na území současné ČR, kteří se odlišují od ostatních občanů zpravidla společným etnickým původem, jazykem, kulturou a tradicemi, tvoří početní menšinu obyvatelstva a zároveň projevují vůli být považováni za národnostní menšinu

□ oběti trestné činnosti ► osoba, které bylo nebo mělo být trestným činem ublíženo na zdraví, způsobena majetková nebo nemajetková újma nebo na jejíž úkor se pachatel trestným činem obohatil

□ ohrožené osoby do 18 let věku ► se speciálními vzdělávacími potřebami, ohrožené umístěním do institucionální výchovy, vyrůstající v rodinách ohrožených chudobou nebo nefunkčních rodinách, v náhradní rodinné péči apod.

□ osoby ohrožené vícenásobnými riziky ► osoby se speciálními vzdělávacími potřebami, ohrožené umístěním do institucionální výchovy, vyrůstající v rodinách ohrožených chudobou nebo nefunkčních rodinách, v náhradní rodinné péči apod.

□ osoby dlouhodobě či opakovaně nezaměstnané ► uchazeči o zaměstnání evidovaní na ÚP ČR déle než 1 rok a uchazeči o zaměstnání, jejichž doba evidence na ÚP ČR dosáhla v posledních 2 letech souhrnné délky 12 měsíců

□ osoby ohrožené domácím násilím a závislostmi ► osoby, které jsou ohroženy blízkými osobami žijícími ve společné domácnosti (psychické, fyzické či sexuální násilí, týrané děti a dále osoby, které jsou ve stavu závislosti, kdy se bez dané látky, aktivity nebo osoby nedokáží obejít (např. závislost na návykové látce, na hazardních hrách, na práci apod.)

□ pracovníci s nejistými a nevýhodnými pracovními smlouvami ► především ti starší a ti mimo ochranu mechanismů regulujících pracovní trh

□ osoby s kumulací hendikepů na trhu práce ► osoby, které splňují alespoň dvě z níže uvedených charakteristik:

- osoby vedené Úřadem práce ČR v evidenci uchazečů o zaměstnání nepřetržitě déle než 5 měsíců
- osoby mladší 25 let a osoby ve věku 50 a více let
- osoby s nízkou úrovní kvalifikace (stupeň ISCED 0 – 2)
- osoby se zdravotním postižením
- osoby pečující o dítě mladší 15 let či o osobu blízkou

□ osoby z národnostních menšin a osoby z jiného sociokulturního prostředí

□ osoby opouštějící institucionální zařízení ► osoby opouštějící zařízení pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy

□ osoby v nebo po výkonu trestu ► ve výkonu trestu odnětí svobody, opouštějící výkon trestu, ti, kterým byl uložen alternativní trest nebo ochranné opatření, příp. výchovné, ochranné nebo trestní opatření u mladistvých

- osoby se zdravotním postižením ► s tělesným, mentálním, duševním, smyslovým nebo kombinovaným postižením, jehož dopady činí nebo mohou činit osobu závislou na pomoci jiné osoby
- osoby s kombinovanými diagnózami ► s více druhy postižení (tělesným, mentálním, duševním, smyslovým), jehož dopady činí nebo mohou činit osobu závislou na pomoci jiné osoby
- osoby ohrožené specifickými zdravotními riziky ► ohrožené nezdravým životním stylem, závislostmi, žijící v oblastech s vyšším výskytem specifických zdravotních rizik, ve vyloučených lokalitách a v regionech ohrožených chudobou
- lidé s nízkými příjmy ► chudí, negramotní, nekvalifikovaní a lidé s nízkým stupněm dosaženého vzdělání
- osoby ohrožené předlužeností ► osoby, které mají výdaje vyšší než příjmy a nejsou schopny plnit své finanční závazky (např. nemají uhrazenou jednu splátku úvěru)
- rodiny jen s jedním rodičem ► např. matky samoživitelky
- mladí lidé bez pracovních zkušeností a kvalitního zázemí ► např. absolventi z neúplných rodin, popř. bez ukončeného vzdělání
- osoby žijící v sociálně vyloučených lokalitách ► osoby žijící v územích, které byly identifikovány jako sociálně vyloučené lokality.

Subjekty sociální pomoci

❖ subjekty poskytující dávky a služby:

- MPSV
- kraje
- krajské úřady
- obce
- obecní úřady obcí s rozšířenou působností
- pověřené obecní úřady
- okresní správy sociálního zabezpečení (pokud jde o posuzování zdravotního stavu)

❖ **subjekty soukromého práva**

- neziskové organizace zabývající se sociálními službami
- zařízení zprostředkovávající sociální služby
- fyzické osoby
- právnické osoby (např. zaměstnavatelé)

Nástroje sociální pomoci

1. Sociální služby

- ❖ upraveny zákonem č. 108/2006 Sb. o sociálních službách
- ❖ nepeněžitá forma sociální pomoci
- ❖ poskytovateli mohou být vedle státu také občané a soukromé neziskové organizace
- ❖ pomoc osobám v nepříznivé sociální situaci způsobené oslabením schopností z důvodu věku, nepříznivého zdravotního stavu, krizové sociální situace, způsobu života vedoucímu ke konfliktu se společností, sociálně znevýhodňujícího prostředí ohrožení práv a zájmů trestnou činností jiné fyzické osoby

2. Systém dávek sociální pomoci (sociální transfery):

- ❖ příspěvek na péči ve službách sociální péče – osoba, která z důvodu dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu potřebuje pomoc jiné fyzické osoby (dle stupňů závislosti I. až IV.); mohou to být senioři i děti (péče je nutná z důvodu bezmocnosti či zdravotního postižení)
- ❖ dávky v hmotné nouzi – příspěvek na živobytí, doplatek na bydlení, mimořádná okamžitá pomoc
- ❖ dávky pro osoby se zdravotním postižením – příspěvek na mobilitu, příspěvek na zvláštní pomůcku

3. Sociálně právní ochrana dětí:

- ❖ poskytuje se nezletilým dětem
- ❖ ochrana práva dítěte na příznivý vývoj a řádnou výchovu
- ❖ ochrana oprávněných zájmů dítěte včetně jeho jmění
- ❖ působení k obnovení narušených funkcí rodiny
- ❖ zabezpečení náhradního rodinného prostředí pro dítě, které nemůže být trvale nebo dočasně vychováváno ve vlastní rodině
- ❖ aktivní vyhledávací činnost v rámci prevence sociálně-patologických jevů – předcházení rizikového vývoje dětí a mládeže
- ❖ využití dávek pěstounské péče

Adresnost sociální pomoci

dochází k posuzování potřebnosti a oprávněnosti nároku z hlediska:

- ❖ sociální událost – např. mimořádná okamžitá pomoc při povodni
- ❖ účelová vázanost – např. u doplatku na bydlení na nájem, energie, fond oprav, dávky pro zdravotně handicapované
- ❖ testování funkčního potenciálu – stupně závislosti na pomoci (zdravotní stav)
- ❖ testování příjmů – řada systémů odhlíží od určité výše příjmů ze zaměstnání, aby byli lidé více motivováni pracovat (v ČR pouze do určité míry)
- ❖ testování prostředků (majetku) – nadstandardní vybavení domácnosti, automobil, spoření – mohou být nucení nejprve je prodat
- ❖ situace rodiny (komu je dávka určena) a které kategorie se společně posuzují (jednotlivec x rodina x domácnost); je-li pro přiznání dávky posuzován společný příjem nebo i společný majetek rodiny
- ❖ testování ochoty pracovat – (je-li to možné; netestuje se např. u seniorů a dětí); ti, kdo jsou vnímáni jako problematičtí, mají sníženou dávku
- ❖ kontrola zacházení s příjmem - snaha vyplácet pomoc v hmotné nouzi více pro jejich deklarovaný účel; věcné a poukázkové formy podpory
- ❖ kontrola dalšího chování - kdo neplatí alimenty, neposílá děti do školy, dluží, problémy v předchozím zaměstnání

Sociální služby

sociální služba je činnost nebo soubor činností, jimiž se zajišťuje nepeněžitá pomoc a podpora osobám za účelem sociálního začlenění nebo prevence sociálního vyloučení.

pomoc v nepříznivé sociální situaci; oslabení nebo ztráta schopnosti z důvodu věku, nepříznivého zdravotního stavu, pro krizovou sociální situaci, životní návyky a způsob života vedoucí ke konfliktu se společností, sociálně znevýhodňující prostředí, ohrožení práv a zájmů trestnou činností jiné fyzické osoby

sociální začleňování; je proces, který zajišťuje, že osoby sociálně vyloučené nebo sociálním vyloučením ohrožené dosáhnou příležitostí a možností, které jim napomáhají plně se zapojit do ekonomického, sociálního i kulturního života společnosti a žít způsobem, který je ve společnosti považován za běžný

sociální služba je soustava vybraných **základních činností**: např. pomoc při zvládnutí běžných úkonů péče o vlastní osobu; pomoc při osobní hygieně, zajištění chodu domácnosti; zajištění stravování, ubytování, ošetřování, výchovné, vzdělávací a aktivizační činnosti; poradenství; zprostředkování kontaktu se společenským prostředím, pomoc při prosazování práv a zájmů a další; tyto základní činnosti jsou definovány v zákoně

cílem služeb bývá mimo jiné

❖ podporovat rozvoj nebo alespoň zachování stávající soběstačnosti uživatele, jeho návrat do vlastního domácího prostředí, obnovení nebo zachování původního životního stylu

❖ rozvíjet schopnosti uživatelů služeb a umožnit jim, pokud toho mohou být schopni, vést samostatný život

❖ snížit sociální a zdravotní rizika související se způsobem života uživatele

forma sociálních služeb

❖ **pobytové služby** - služby spojené s ubytováním v zařízeních sociálních služeb

❖ **ambulantní služby** - služby, za kterými osoba dochází nebo je doprovázena do zařízení sociálních služeb; součástí služby není ubytování

❖ **terénní služby** - služby, které jsou osobě poskytovány v jejím přirozeném sociálním prostředí

sociální služby jsou poskytovány:

- ❖ jednotlivcům, rodinám i skupinám obyvatel; mezi nejpočetnější skupiny příjemců sociálních služeb patří zejména senioři, lidé se zdravotním postižením, rodiny s dětmi, ale také lidé, kterým hrozí sociální vyloučení nebo jsou již vyloučeni
- ❖ osobě, která je na území České republiky hlášena k trvalému pobytu (státní občan ČR a cizinec),
- ❖ osobě, které byl udělen azyl,
- ❖ občanovi a rodinnému příslušníkovi občana členského státu Evropské unie,
- ❖ cizinci, který je držitelem povolení k dlouhodobému pobytu po dobu delší než 3 měsíce.
- ❖ osobám legálně pobývajícím na území ČR - vybrané typy sociálních služeb (azylové domy, kontaktní centra, noclehárny, terénní programy)

Dělení sociálních služeb

1. služby sociální péče – služby napomáhají osobám zajistit jejich fyzickou a psychickou soběstačnost, s cílem podpořit život v jejich přirozeném sociálním prostředí a umožnit jim v nejvyšší možné míře zapojení do běžného života společnosti, a v případech, kdy toto vylučuje jejich stav, zajistit jim důstojné prostředí a zacházení (*příklad: pečovatelská služba, osobní asistence, průvodcovské a předčitatelské služby, tísňová péče, odlehčovací služby, centra denních služeb, domovy pro seniory, domovy pro osoby se zdravotním postižením, domovy se zvláštním režimem, podpora samostatného bydlení, denní stacionáře, týdenní stacionáře ad.*)

2. služby sociální prevence - napomáhají zabránit sociálnímu vyloučení osob, které jsou jím ohroženy pro krizovou sociální situaci, životní návyky, způsob života vedoucí ke konfliktu se společností, sociálně znevýhodňujícím prostředím a ohrožením práv a zájmů trestnou činností jiné osoby; cílem služeb sociální prevence je napomáhat osobám k překonání jejich nepříznivé sociální situace a chránit společnost před vznikem a šířením nežádoucích společenských jevů (*příklad: raná péče, azylové domy, domy na půli cesty, telefonická krizová pomoc, tlumočnické služby, nízkoprahová centra, krizová pomoc, nízkoprahová zařízení pro děti a mládež, noclehárny, sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi, sociálně terapeutické dílny, terapeutické komunity, terénní programy ad.*)

3. sociální poradenství - poskytuje osobám potřebné informace přispívající k řešení jejich nepříznivé sociální situace; poskytovatelé sociálních služeb jsou vždy povinni tuto službu zajistit (*příklad: základní a odborné poradenství – občanské poradny, manželské poradny, poradny pro osoby se zdravotním postižením, poradny pro oběti trestných činů apod.)*

Financování sociálních služeb

1. dotace ze státního rozpočtu, rozdělované prostřednictvím krajů, a z rozpočtů krajů a obcí se přidělují pouze poskytovatelům sociálních služeb, kteří jsou registrováni u Krajského úřadu (centrální registr má MPSV); oprávnění k poskytování sociálních služeb musí mít jak nestátní, tak i státní subjekty.

2. účelové dotace jsou financovány také ze státního rozpočtu a poskytují se na podporu služeb s celostátním nebo nadregionálním charakterem, nebo v případě mimořádných událostí – přírodních katastrof apod.

3. uživatelé sociálních služeb jsou třetím zdrojem financování; na základě smlouvy s poskytovatelem hradí sami sociální službu. Přehled úkonů a maximální výše úhrad za služby jsou stanoveny prováděcí vyhláškou č. 505/2006 Sb.

4. platby od zdravotních pojišťoven u služeb, kde to zákon o sociálních službách stanovuje)

5. strukturální fondy EU jsou také významným zdrojem financování sociálních služeb.

❖ **bez úhrady nákladů jsou poskytovány tyto SS:** sociální poradenství, raná péče, telefonická krizová pomoc, tlumočnické služby, krizová pomoc, služby následné péče, sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi, sociálně aktivizační služby pro seniory a osoby se zdravotním postižením, terénní programy ad.

❖ ostatní služby mohou být poskytovány **za částečnou nebo plnou úhradu** (zejména pobytová zařízení - domovy pro seniory, týdenní stacionáře ad.

❖ u všech typů zařízení je v zákoně stanovena **maximální výše úhrady**; úhradu nákladů za poskytování sociálních služeb hradí osoba ve výši sjednané ve smlouvě uzavřené s poskytovatelem

❖ po úhradě za ubytování a stravu při poskytování pobytových služeb v týdenních stacionářích **musí osobě zůstat alespoň 25 % jejího příjmu**

❖ při poskytování pobytových služeb - domov pro osoby se zdravotním postižením, domov pro seniory a se zvláštním režimem **musí osobě zůstat alespoň 15 % jejího příjmu**

Poskytovatelé sociálních služeb

poskytovatelé musí mít oprávnění k poskytování sociálních služeb, vydávané na základě registrace v Registru sociálních služeb (MPSV).

❖ registrovat se nemusí zejména:

- osoby blízké poskytující pomoc
- asistent sociální péče (pokud to nevykonává jako podnikání), dobrovolník pečovatelské služby
- zdravotnická zařízení poskytující sociální služby

❖ pro registraci musí zřizovatel doložit řadu zákonem stanovených údajů – např. odbornou způsobilost a bezúhonnost všech osob poskytujících služby, zajištění hygienických podmínek zařízení, vlastnické či nájemní právo k objektům, kde se služba poskytuje, materiální a technické vybavení ad.

Poskytovateli mohou být:

❖ obce a kraje a jimi zřizované právnické osoby - dbají na vytváření vhodných podmínek pro rozvoj sociálních služeb, zejména zjišťováním skutečných potřeb lidí a zdrojů k jejich uspokojení; kromě toho sami zřizují organizace poskytující sociální služby

❖ další právnické osoby, bez ohledu na jejich formu

❖ fyzické osoby a nestátní neziskové organizace; fyzické osoby nabízející široké spektrum služeb, jsou rovněž významnými poskytovateli sociálních služeb

❖ MPSV a jím zřizované organizační složky - je nyní zřizovatelem pěti specializovaných ústavů sociální péče

Zaměstnanci v sociálních službách

Sociální pracovník

- ❖ sociální šetření, sociální agendy (řešení hmotné nouze či sociálně právních problémů v zařízeních sociální péče), sociálně právní poradenství, analytickou, metodickou a koncepční činnost v sociální oblasti, odborné činnosti v zařízeních poskytujících služby sociální prevence, depistážní činnost, poskytování krizové pomoci, sociální poradenství, sociální rehabilitaci.
- ❖ výkon povolání sociálního pracovníka se vztahuje na sociální pracovníky vykonávající činnost v sociálních službách a při pomoci v hmotné nouzi, v sociálně-právní ochraně dětí, ve školách a školských zařízeních, ve zdravotnických zařízeních, ve věznicích a v azylových zařízeních.
- ❖ předpokladem pro výkon povolání sociálního pracovníka je svéprávnost k právním úkonům, bezúhonnost, zdravotní způsobilost a odborná způsobilost
- ❖ odbornou způsobilostí k výkonu povolání sociálního pracovníka je:
 - ❖ vyšší odborné vzdělání v oborech vzdělání zaměřených na sociální práci a sociální pedagogiku, speciální pedagogiku, sociální a humanitární práci, sociální práci, sociálně právní činnost, charitní a sociální činnost
 - ❖ vysokoškolské vzdělání zaměřené na sociální práci, sociální politiku, sociální pedagogiku, sociální péči, sociální patologie, právo nebo speciální pedagogiku

Pracovník v sociálních službách

- ❖ přímou obslužnou péči o osoby spočívající v nácviku jednoduchých denních činností, pomoc při osobní hygieně a oblékání, manipulaci s přístroji, pomůckami, prádlem, udržování čistoty a osobní hygieny, podporu soběstačnosti, posilování životní aktivizace, vytváření základních sociálních a společenských kontaktů a uspokojování psychosociálních potřeb;

- ❖ základní výchovnou nepedagogickou činnost spočívající v prohlubování a upevňování základních hygienických a společenských návyků až po jejich fixaci, působení na vytváření a rozvíjení pracovních návyků, manuální zručnosti a pracovní aktivity, provádění volnočasových aktivit zaměřených na rozvíjení osobnosti, zájmů, znalostí a tvořivých schopností formou výtvarné, hudební a pohybové výchovy, zabezpečování zájmové a kulturní činnosti a provádění asistenční služby a osobní asistence;
- ❖ pečovatelskou činnost spočívající ve vykonávání prací spojených s přímým stykem s osobami s fyzickými a psychickými obtížemi, komplexní péči o jejich domácnost, zajišťování sociální pomoci, provádění sociálních depestáží pod vedením sociálního pracovníka, poskytování pomoci při vytváření sociálních a společenských kontaktů a psychické aktivizaci, organizační zabezpečování a komplexní koordinování pečovatelské činnosti v územním celku.
- ❖ předpokladem pro výkon činnosti pracovníka v sociálních službách je odborná způsobilost, bezúhonnost a zdravotní způsobilost
- ❖ odborná způsobilost předpokládá
 - ❖ základní vzdělání nebo střední vzdělání a absolvování akreditovaného specializačního kurzu v minimálním rozsahu 150 hodin (přímá obslužná péče)
 - ❖ střední vzdělání nebo střední odborné vzdělání a absolvování akreditovaného specializačního kurzu v minimálním rozsahu 200 hodin (výchovná nepedagogická činnost)
 - ❖ základní vzdělání, střední vzdělání, střední odborné vzdělání nebo vyšší odborné vzdělání (pečovatelská činnost)

Smlouva o poskytování

- ❖ uzavírá se mezi klientem a poskytovatelem sociálních služeb; u některých služeb musí být v písemné formě (např. osobní asistence, pečovatelská služba, podpora samostatného bydlení), u jiných musí být uzavřena v písemné formě, pokud alespoň jedna smluvní strana při jednání o uzavření smlouvy tuto formu navrhne (např. tlumočnické služby, krizová pomoc, sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi, sociální rehabilitace).
- ❖ náležitosti: označení smluvních stran, druh sociální služby, rozsah poskytování sociální služby, místo a čas poskytování, výši úhrady, ujednání o dodržování vnitřních pravidel stanovených poskytovatelem pro poskytování sociálních služeb, výpovědní důvody a výpovědní lhůty, doba platnosti smlouvy
- ❖ poskytovatel může odmítnout uzavřít smlouvu o poskytování sociálních služeb pokud:
 - ❖ nemá dostatečnou kapacitu k poskytnutí sociální služby
 - ❖ zdravotní stav osoby, která žádá o poskytnutí pobytové sociální služby, vylučuje poskytnutí takové služby
 - ❖ osobě, která žádá o poskytnutí sociální služby, vypověděl v době kratší než 6 měsíců před touto žádostí smlouvu o poskytnutí téže služby z důvodu porušování povinností vyplývajících ze smlouvy
 - ❖ poskytovatel na základě výše uvedených důvodů musí vydat osobě na její žádost písemné oznámení s uvedením důvodu odmítnutí uzavřené smlouvy

Standardy kvality sociálních služeb

- ❖ soubor kritérií, prostřednictvím kterých se hodnotí kvalita poskytovaných sociálních služeb v oblasti personálního a provozního zabezpečení služeb a v oblasti vztahů
- ❖ jedná se o tyto standardy:
 - ❖ cíle a způsoby poskytování sociálních služeb
 - ❖ ochrana práv osob – vytvářet podmínky umožňující naplňování občanských a lidských práv
 - ❖ jednání se zájemcem o sociální službu – zejména srozumitelné informování o všech povinnostech vyplývajících ze smlouvy, o způsobu poskytování služby, úhradách za službu
 - ❖ smlouva o poskytování sociální služby (viz předchozí kapitola)
 - ❖ individuální plánování sociální služby – plánování poskytování služby podle osobních cílů, potřeb a schopností, vyhodnocování těchto plánů spolu s klientem
 - ❖ dokumentace o poskytování sociální služby – evidence uchazečů (i neúspěšných), záznamy o poskytování služeb, individuální plány, evidence případů omezení pohybu osob ad.
 - ❖ stížnosti na kvalitu sociálních služeb - vnitřní pravidla pro podávání a vyřizování stížností na úroveň služeb
 - ❖ návaznost poskytované sociální služby na další dostupné zdroje – další navazující organizace
 - ❖ personální a organizační zajištění sociální služby – odbornost, bezúhonnost,...
 - ❖ profesní rozvoj zaměstnanců – školení, semináře, supervize

- ❖ místní a časová dostupnost poskytované sociální služby
- ❖ informovanost o sociální službě – informace o druhu místě, cílech, cílové skupině, kapacitě ad.
- ❖ nouzové a havarijní situace
- ❖ zvyšování kvality sociálních služeb
- ❖ Inspekce sociálních služeb kontroluje úroveň kvality sociálních služeb, zejména prostřednictvím kontroly dodržování standardů kvality a povinností poskytovatelů sociálních služeb vždy v místě poskytování sociálních služeb
 - inspekci podléhají de facto všichni poskytovatelé vyjma osob blízkých a dobrovolných pečovateli
 - inspekci provádí tým osob pověřených krajem nebo MPSV, speciálně pro inspekci sociálních služeb vybraných a vyškolených
 - agenda spadá pod MPSV
- ❖ tři typy inspekci:
 - základní inspekce – poskytovatelé jsou předem informováni o inspekci, postupně jí projdou všichni registrovaní poskytovatelé, kontrolují se zejména standardy kvality
 - inspekce „na udání“ – poskytovatel se o ní dozví až ve chvíli, kdy inspekce přijde
 - opravná inspekce – pokud v základní inspekci jsou zjištěny nedostatky, dochází po jejich odstranění k následné kontrole

Příspěvek na péči

❖ projevuje se v něm zejména nový způsob financování sociálních služeb, který je reakcí na skutečnost, že stát nemá nástroj k tomu, aby garantoval poskytování sociálních služeb

při koncipování příspěvku na péči se vycházelo zejména z toho, že:

❖ nahrazuje dosavadní dávky zvýšení důchodu pro bezmocnost a příspěvek na péči o osobu blízkou

❖ jedná se o příspěvek určený ke krytí pouze části nákladů na potřebnou péči s předpokladem, že k úplné úhradě budou použity i jiné zdroje

❖ poskytnutí příspěvku na hlavu umožní, aby se klient sám rozhodl o způsobu zabezpečení svých potřeb

❖ poskytnutí příspěvku osobě, která péči potřebuje, umožní přesnější alokaci veřejných prostředků tam, kde je potřeba péče, a nikoliv tam, kde byly v minulosti vytvořeny kapacity služeb

❖ osobám v nepříznivé situaci tak je v případě potřeby zajištění pomoci při soběstačnosti poskytována individuální dávka, jejíž výše odpovídá rozsahu potřeb

❖ jde o měsíčně se opakující dávku poskytovanou bez ohledu na to, zda je pomoc zajišťována s využitím přirozených zdrojů, zejména rodiny, nebo poskytovatelem sociálních služeb

❖ **příspěvek na péči je určen osobám**, které z důvodu dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu potřebují pomoc jiné fyzické osoby při zvládnutí základních životních potřeb v rozsahu stanoveném stupněm závislosti podle zákona o sociálních službách. Tyto stupně závislosti se hodnotí podle počtu základních životních potřeb, které tato osoba není schopna bez cizí pomoci zvládnout. Z poskytnutého příspěvku pak tyto osoby hradí pomoc, kterou jim může dle jejich rozhodnutí poskytovat osoba blízká, asistent sociální péče, registrovaný poskytovatel sociálních služeb, dětský domov nebo speciální lůžkové zdravotnické zařízení hospicového typu. Nárok na příspěvek má osoba starší 1 roku

❖ tímto příspěvkem se stát podílí na zajištění pomoci, která může být poskytována prostřednictvím sociálních služeb nebo jiných forem pomoci při zvládnání základních životních potřeb osob. Náklady na příspěvek se hradí ze státního rozpočtu.

dávka posilující finanční soběstačnost uživatele sociálních služeb

❖ náleží osobě, která z důvodu dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu potřebuje pomoc jiné fyzické osoby při zvládnání základních životních potřeb – je poskytován přímo osobě, která pomoc potřebuje, případně zákonnému zástupci

❖ o příspěvku rozhoduje krajská pobočka ÚP; provádí také sociální šetření stupně závislosti klienta (zjišťována je úroveň schopnosti samostatného života v přirozeném prostředí; sociální pracovník provede záznam ze sociálního šetření (zvládnání či nezvládnání základních životních potřeb); posouzení stupně závislosti provádí posudkový lékař okresní správy sociálního zabezpečení (nálezy lékaře + výsledek sociálního šetření)

Legislativa řešící danou problematiku:

- ❖ Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů: zde můžeme nalézt většinu informací týkajících se příspěvku na péči.
- ❖ Vyhláška č. 505/2006 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů: příloha č. 1 uvedené vyhlášky obsahuje kritéria posuzování příspěvku na péči.
- ❖ Zákon č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů: jako u kteréhokoli správního řízení řeší jeho pravidla a průběh i v tomto případě uvedený zákon.

Stupně závislosti

osoba starší 18 let se považuje za závislou:

❖ ve stupni 1 (lehká závislost), jestliže není schopna zvládat tři nebo čtyři základní životní potřeby – výše příspěvku **880 Kč/mes**

❖ ve stupni 2 (středně těžká závislost) – nezvládá pět nebo šest základních potřeb – příspěvek **4400 Kč/mes**

❖ ve stupni 3 (těžká závislost) - nezvládá sedm nebo osm základních potřeb – příspěvek **12 800 Kč** nově bez ohledu na to, zda je osoba umístěná v pobytové sociální službě, či užívá péči v domácím prostředí

❖ ve stupni 4 (úplná závislost) - nezvládá devět nebo deset základních potřeb a vyžaduje každodenní pomoc – příspěvek **19 200 Kč** nově bez ohledu na to, zda je osoba umístěná v pobytové sociální službě, či užívá péči v domácím prostředí

Výše příspěvku na péči pro osoby do 18 let věku činí za kalendářní měsíc

❖ **3 300 Kč**, jde-li o stupeň I (lehká závislost)

❖ **6 600 Kč**, jde-li o stupeň II (středně těžká závislost)

❖ jde-li o stupeň III (těžká závislost) **13 900 Kč** nově bez ohledu na to, zda je osoba umístěná v pobytové sociální službě, či užívá péči v domácím prostředí

❖ jde-li o stupeň IV (úplná závislost) **19 200 Kč** nově bez ohledu na to, zda je osoba umístěná v pobytové sociální službě, či užívá péči v domácím prostředí

❖ **Od 1.7.2024 dochází k navýšení příspěvku na následující hodnoty:**

osoba starší 18 let se považuje za závislou:

❖ ve **stupni I** (lehká závislost), jestliže není schopna zvládat tři nebo čtyři základní životní potřeby – výše příspěvku **880 Kč/mes**

❖ ve **stupni II** (středně těžká závislost) – nezvládá pět nebo šest základních potřeb – příspěvek **4900 Kč/mes**

❖ ve **stupni III** (těžká závislost) - nezvládá sedm nebo osm základních potřeb – příspěvek **14 800 Kč** nově bez ohledu na to, zda je osoba umístěná v pobytové sociální službě, či užívá péči v domácím prostředí

❖ ve **stupni IV** (úplná závislost) - nezvládá devět nebo deset základních potřeb a vyžaduje každodenní pomoc – příspěvek **23 000 Kč** nově bez ohledu na to, zda je osoba umístěná v pobytové sociální službě, či užívá péči v domácím prostředí

❖ ve **stupni IV+** (úplná závislost s péčí poskytovanou mimo pobytové sociální služby) - nezvládá devět nebo deset základních potřeb a vyžaduje každodenní pomoc – příspěvek **27 000 Kč**

Výše příspěvku na péči pro osoby do 18 let věku činí za kalendářní měsíc

❖ **3 300 Kč**, jde-li o **stupeň I** (lehká závislost)

❖ **7 400 Kč**, jde-li o **stupeň II** (středně těžká závislost)

❖ jde-li o **stupeň III** (těžká závislost) **16 100 Kč** nově bez ohledu na to, zda je osoba umístěná v pobytové sociální službě, či užívá péči v domácím prostředí

❖ jde-li o **stupeň IV** (úplná závislost) **23 000 Kč** nově bez ohledu na to, zda je osoba umístěná v pobytové sociální službě, či užívá péči v domácím prostředí

❖ ve **stupni IV+** (úplná závislost s péčí poskytovanou mimo pobytové sociální služby) - nezvládá devět nebo deset základních potřeb a vyžaduje každodenní pomoc – příspěvek **27 000 Kč**

Použití příspěvku

Co lze hradit z příspěvku na péči?

- ❖ určen na úhradu nákladů spojených se sociální službou
- ❖ příspěvek plně náleží zdravotně postiženému ve stupni závislosti, ale přitom může sloužit jako jakási úhrada nákladů osobě, která se o postiženého stará (i osoba blízká)
- ❖ dále jím ale samozřejmě může být hrazen osobní asistent anebo využití některé ze služeb sociální péče – pečovatelská služba
- ❖ zmíněné způsoby využití příspěvku lze samozřejmě kombinovat dle uvážení
- ❖ to, jak je s příspěvkem nakládáno, může kontrolovat úřad práce.

Na co se příspěvek na péči nedá použít?

- ❖ na nákup léků a zdravotnických pomůcek
- ❖ na rehabilitační a kompenzační pomůcky
- ❖ na dopravu zdravotně postižených občanů
- ❖ na bydlení

Schopnost zachování základních životních potřeb

- ❖ bližší vymezení schopností zvládat základní životní potřeby a způsob jejich hodnocení stanoví vyhláška č. 505/2006 Sb.
- ❖ při posuzování stupně závislosti se hodnotí schopnost zachovávat následující základní životní potřeby: mobilita, orientace, komunikace, stravování, oblékání a obouvání, tělesná hygiena, výkon fyziologické potřeby, péče o zdraví, osobní aktivity, péče o domácnost

mobilita

za schopnost zvládat tuto základní životní potřebu se považuje stav, kdy osoba je schopna zvládat vstávání a usedání, stoj, zaujímat polohy, pohybovat se chůzí krok za krokem, popřípadě i s přerušováním zastávkami, v dosahu alespoň 200 m, a to i po nerovném povrchu, chůzi po schodech v rozsahu jednoho patra směrem nahoru i dolů, používat dopravní prostředky včetně bariérových

orientace

osoba je schopna poznávat a rozeznávat zrakem a sluchem, mít přiměřené duševní kompetence, orientovat se časem, místem a osobou, orientovat se v obvyklém prostředí a situacích a přiměřeně v nich reagovat

komunikace

osoba je schopna dorozumět se a porozumět, a to mluvenou srozumitelnou řečí a psanou zprávou, porozumět všeobecně používaným základním obrazovým symbolům nebo zvukovým signálům, používat běžné komunikační prostředky

stravování

osoba je schopna vybrat si ke konzumaci hotový nápoj a potraviny, nápoj nalít, stravu naporcovat, naservírovat, najíst se a napít, dodržovat stanovený dietní režim

oblékání a obouvání

osoba je schopna vybrat si oblečení a obutí přiměřené okolnostem, oblékat se a obouvat se, svlékat se a zouvat se, manipulovat s oblečením v souvislosti s denním režimem

tělesná hygiena

osoba je schopna použít hygienické zařízení, mýt si a osušovat si jednotlivé části těla, provádět celkovou hygienu, česat se, provádět ústní hygienu, holit se

výkon fyziologické potřeby

osoba je schopna včas používat WC, vyprázdnit se, provést očistu, používat hygienické pomůcky

péče o zdraví

osoba je schopna dodržovat stanovený léčebný režim, provádět stanovená léčebná a ošetřovatelská opatření a používat k tomu potřebné léky, pomůcky

osobní aktivity

osoba je schopna vstupovat do vztahů s jinými osobami, stanovit si a dodržet denní program, vykonávat aktivity obvyklé věku a prostředí jako např. vzdělávání, zaměstnání, volnočasové aktivity, vyřizovat své záležitosti

péče o domácnost (neposuzuje se u osob do 18 let)

za schopnost zvládat tuto základní životní potřebu se považuje stav, kdy osoba je schopna nakládat s penězi v rámci osobních příjmů a domácnosti, manipulovat s předměty denní potřeby, obstarat si běžný nákup, ovládat běžné domácí spotřebiče, uvařit si teplé jídlo a nápoj, vykonávat běžné domácí práce, obsluhovat topení a udržovat pořádek.“

Řízení o příspěvku

zvýšení příspěvku

- ❖ může být zvýšen o částku 2 000 měsíčně, a to v případě splnění podmínek:
 - v určitých případech (těžké zdravotní postižení) nezaopatřenému dítěti do 18 let věku, kterému náleží příspěvek na péči (s výjimkou dítěte, kterému náleží příspěvek na úhradu potřeb dítěte nebo které je v plném přímém zaopatření zařízení pro péči o děti nebo mládež)
 - rodiči, kterému náleží příspěvek, a který pečuje o nezaopatřené dítě do 18 let věku, pokud rozhodný příjem oprávněné osoby a osob s ní společně posuzovaných je nižší než dvojnásobek částky ŽM
 - nezaopatřenému dítěti od 4 do 7 let věku, kterému náleží PNP ve III. nebo IV. stupni (platí stejná výjimka jako v bodě 1)

jak o příspěvek požádat

- ❖ žádost o příspěvek na péči podává přímo žadatel nebo jeho zástupce
- ❖ podat žádost o příspěvek na úřad práce na předepsaném formuláři a s uvedením všech požadovaných údajů (Žádost o příspěvek na péči + Oznámení o poskytovateli pomoci)

rozhodnutí o přiznání příspěvku

- ❖ o tom, zda bude příspěvek přiznán či nikoliv, rozhoduje krajská pobočka Úřadu práce ČR, v jejímž spádovém území má žadatel trvalý nebo hlášený pobyt

vypláčení příspěvku

- ❖ zákon umožňuje vyplácet příspěvek v hotovosti (tj. i poštovní poukázkou) nebo bezhotovostně na účet, který příjemce určí
- ❖ pokud člověk žije v pobytovém zařízení, pak je možné zmocnit pracovníka zařízení, aby příspěvek odebíral, nebo může určit, že příspěvek bude zasílán na účet zařízení
- ❖ nárok na výplatu příspěvku vzniká podáním žádosti o přiznání příspěvku. Příspěvek může být přiznán a vyplácen nejdříve od počátku kalendářního měsíce, ve kterém bylo zahájeno řízení o přiznání příspěvku
- ❖ bude tedy obvyklé, že první výplata příspěvku bude zahrnovat výplatu příspěvku i za období, ve kterém probíhalo správní řízení o posouzení nároku na příspěvek. Tato doba se bude obvykle pohybovat v rozmezí 1-3 měsíců
- ❖ výplata příspěvku v tom případě bude zahrnovat příspěvky za všechny měsíce počínaje kalendářním měsícem, ve kterém byla podána žádost
- ❖ **výplata příspěvku na péči je zastavena v případech:**
- ❖ kdy je komplexní péče zajištěna v lůžkových zdravotnických zařízeních (nemocnice, léčebny dlouhodobě nemocných, psychiatrické nemocnice apod.), ve školských zařízeních pro výkon soudem nařízené ústavní výchovy vyjma dětských domovů, ve výkonu trestu odnětí svobody a vazby - toto platí v případech, kdy doba pobytu činí alespoň jeden kalendářní měsíc
- ❖ o přijetí a ukončení pobytu ve výše vyjmenovaných zařízeních je příjemce příspěvku povinen informovat místně příslušný úřad práce do 8 dnů; pokud z různých důvodů toho není schopen, pak má tuto povinnost ta osoba, která zabezpečuje pomoc anebo pobytové zařízení sociálních služeb (v případě, že v tomto zařízení osoba žije)

změny poskytovatele péče

- ❖ jakoukoli změnu týkající se zajištění pomoci (změna poskytovatele sociální služby či pečující osoby) či změny ve skutečnostech, které jsou rozhodující pro trvání nároku na příspěvek, změny zdravotního stavu, je žadatel povinen písemně ohlásit příslušnému úřadu, který o dávce rozhoduje, a to do 8 dnů od dne, kdy tato skutečnost nastala

kontrola využití příspěvku

- ❖ způsob využití příspěvku kontrolují pracovníci úřadů práce
- ❖ příjemce dávky musí být schopen prokázat až jeden rok zpětně, že finanční prostředky na péči byly použity v souladu se zákonem o sociálních službách
- ❖ pokud je zjištěno, že příspěvek není používán správně, může krajská pobočka úřadu práce určit tzv. **zvláštního příjemce**, který zajistí správné použití příspěvku, nebo pokud oprávněná osoba nemůže příspěvek přijímat a v případech zneužívání příspěvku nárok na výplatu příspěvku odejmout

šest okruhů poskytovatelů:

- ❖ zákon stanovuje povinnost již při žádosti uvést, kdo bude potřebnou pomoc vykonávat
 1. osoba blízká (rodinný příslušník, přítel apod.)
 2. asistent sociální péče (fyzická osoba na základě písemné smlouvy s uživatelem)
 3. poskytovatel sociálních služeb (nezisková organizace, obec apod.)
 4. speciální lůžkové zdravotnické zařízení hospicového typu
 5. nemocnice nebo odborný léčebný ústav (prostřednictvím zaměstnaného sociálního pracovníka)
 6. dětský domov

Novela zákona 1.7.2023

- ❖ příspěvek na péči pro osoby starší 18 let s lehkou závislostí by se měl zvýšit na 2000 Kč ► nyní příspěvek na zajištění tří až čtyř základních potřeb neadekvátní
- ❖ v současnosti možno upravit příspěvek na péči pouze změnou zákona ► náročné a neflexibilní
- ❖ návrh ► výše příspěvku na péči bude valorizována souběžně s navýšením důchodů ► příspěvek na péči by se zvýšil o tolik procent, kolik činilo zvýšení procentní výměry důchodu
- ❖ nově by musel také příjemce příspěvku na péči dokazovat, že jsou přijaté finance skutečně využívány na náklady spojené s péčí o závislou osobu ► zatím tomu tak není
- ❖ nově by mohli pobírat příspěvek na péči místo oprávněné osoby také ti, kteří jsou pověřeni k zastupování oprávněné osoby
- ❖ zástupci oprávněné osoby ► potomek, předek, sourozenec, manžel nebo partner a plně svéprávná osoba, která s ním žila minimálně 3 roky ve společné domácnosti.

Pečující osoba

pečující osoba, její práva a povinnosti

- ❖ pečující osobou může být:
 - osoba blízká (tj. blízký příbuzný - manžel/manželka, syn/dcera, registrovaný partner/partnerka)
 - asistent sociální péče (fyzická osoba, která není osobou blízkou, je starší 18 let, je zdravotně způsobilá a neposkytuje péči jako podnikatel - definováno zákonem č. 366/2011 Sb.) - s asistentem je potřeba uzavřít písemnou smlouvu o poskytování pomoci
 - "Oznámení o poskytovateli pomoci", kde je uvedena osoba nebo subjekt, který péči poskytuje

pečující osoba je povinna

- ❖ především řádně pečovat
- ❖ nahlásit úřadu práce každou změnu, která může čerpání příspěvku na péči ovlivnit (pobyt v nemocnici, změna poskytovatele péče, úmrtí žadatele), a to do 8 dnů ode dne, kdy změna nastala
- ❖ pokud musí žadatel strávit nějaký čas v nemocnici a hospitalizace trvá od prvního do posledního dne v měsíci, příspěvek na péči mu za tento měsíc nenáleží

pečující osoba - zaměstnání a pojištění

- ❖ může pracovat - v takovém případě sociální a zdravotní pojištění platí zaměstnavatel nebo sám pečující a lze požádat o úpravu týdenní pracovní doby a zaměstnavatel je povinen vaší žádosti vyhovět, nebrání-li tomu vážné provozní důvody
- ❖ je nucena kvůli péči o blízkou osobu opustit své stávající zaměstnání, potom stát platí zdravotní pojištění za osobu pečující o osobu pobírající příspěvek ve stupni II, III, IV - je státním pojištěncem a doba péče je osobě pečující započítávána pro důchodové účely jako tzv. náhradní doba pojištění

Kontrolní úkoly

1. Jaké formy sociální pomoci rozlišujeme? Uvedte příklady-situace pro použití jednotlivých forem sociální pomoci, zdůvodněte jak je v dané situaci vhodná příslušná forma sociální pomoci.

2/ Popište na příkladu konkrétního jedince nějakou sociální situaci a tu analyzujte ve všech dimenzích sociálního vyloučení.

Tematické cvičení:

příběh č. 1

Paní K (56 let) byla již v mladém věku diagnostikována roztroušená skleróza. Nikdy se nevdala, žila s rodiči v malém bytě. Rodiče jsou již v seniorském věku a nemají mnoho sil dceri pomáhat. Proto je potřeba řešit samostatné bydlení, které by naplňovalo potřeby vyplývající z onemocnění paní K. Paní K pobírá plný invalidní důchod. Její zdravotní stav je různý. Spatně se pohybuje a potřebuje pomoci (ne však komplexní péči). Uvědomuje si, že již potřebuje pomoci a nemůže být doma starým rodičům na obtíž.

příběh č. 2

Paní V žije s přítelem ve dvoupokojovém bytě. Mají spolu dvě děti. Paní V vyhledala sociální pracovníci na OSPOD s prosbou o sepsání návrhu úpravy výchovy a výživy svých nezletilých dětí. Uvedla, že otec je násilnický, vulgární, nepracuje a není schopen zabezpečit rodinu. Paní V se přítele bojí a ráda, by ho i s nezletilými dětmi opustila a bydlela samostatně. Nemá však rodinu, ani našetřenou finanční rezervu.

1/ Ke každé ze shora uvedených situací se pokuste identifikovat následující charakteristiky:

- O jakou cílovou skupinu, na kterou je zaměřena pomoc, se jedná?
- Jaké jsou podle vás nejvhodnější možnosti řešení situace?
- Jaké konkrétní služby a případně sociální dávky byste doporučili?

1. Pokuste se popsat způsob sociálního šetření u osoby, která žádá o příspěvek na péči v důsledku onemocnění psychického charakteru. Čeho si budete všimnout?
2. Pokuste se popsat způsob sociálního šetření u osoby, která žádá o příspěvek na péči v důsledku zdravotního hendikepu fyzického charakteru. Čeho si budete všimnout?